

Література

1. Глотов О. (2021). Професія – поет. *Українська літературна газета*, 4 (296), 26.02.2021
2. Костенко Г.М. (2011). *Від Конрада до Набокова: білінгвізм та бікультурність як творчий імпульс*. Запоріжжя: ЗНТУ, 2011. – 407 с.
3. Мазепа Н. (2010) *Білінгвізм. епізод чи тенденція?* (сучасна українська російськомовна поезія). Слово і Час. 2, 2010.

ПОЕЗІЯ ЛЮДМИЛИ ГОРОВОЇ У СВІТЛІ МЕДАЛЬНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Наталія Коробкова,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури та компаративістики Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, korobkova-onu@ukr.net

Постановка проблеми. Аспекти інтермедіальної компаративістики в сучасному українському літературознавстві знайшли своє теоретичне осмислення та практичне вивчення в працях Лесі Генералюк, Григорія Клочека, Дмитра Наливайка, Світлани Маценки, Наталі Мочернюк та ін. Повномасштабне російське вторгнення 24 лютого 2022 року спричинило миттєві художні реакції, зазвичай оформлені у форматі мережевої поезії, онлайн-перформансів, численних прямих етерів тощо. Доволі швидко в паперовому вигляді світ побачили книга «Весна озброєна. Антологія воєнної лірики» під редакцією М. Сідоржевського, збірка поезій «Сію тобі в очі» Людмили Горової, збірка комбатантської поезії «Тільки не пиши мені про війну» Павла Вишебаби та ін. Прикметною є інтермедіальна природа цих творів, відкритість до діалогу з читачем їхніх авторів.

Мета дослідження полягає у вивченні міжмистецької взаємодії як чинника художнього світу поезії Людмили Горової на прикладі замовляння «Сію тобі в очі».

Виклад основного тексту дослідження. Людмила Горова є авторкою не лише лірики, але й прози, пише для дітей. Як зізналася сама авторка в інтерв'ю

«Громадському радіо», замовляння набуло популярності та стало трендом в Тіктоці та Інстаграмі досить неочікувано. Написано ж його було «в чорний період» [4], коли стало широко відомо про звірства росіян в Бучі, Бородянці та інших українських містах. Датовано твір 21.04.2022. Зазначимо, що поезія дала назву цілій збірці, де, власне, подано чотири її переклади: іспанською та англійською Віктора Ріваса, білоруською Алени К. та грузинською Рауля Чілачави). Книга містить тексти періоду російсько-української війни, починаючи з 2014 року. Вони всі об'єднані ідеєю захисту дітей, роду, української землі.

Література, на думку Світлани Маценки, «утвердилася як метамедіум» [5, с. 64]. Тож і не дивно, що літературно-художній текст одразу ж зазвучав як пісня «Враже» у виконанні українського альт-поп гурту «Енджі Крейда». Пісню-заклинання було опубліковано на 89-й день війни. Відео буквально стало вірусним. За його містично-моторошною візуальною картинкою жевріла всеукраїнська надія на відродження містичної сили слова. Пісня з відеорядом та його численними інтерпретаціями повноцінно конкурують із літературним текстом, а подекуди є його іпостасями.

Вочевидь, таку популярність спричинило мінімум два фактори: з одного боку вербалізована авторська настанова на терапевтичну дію з дозволом переживати будь-які емоції, така необхідна суспільству; з другого – та потужна предковична відьомсько-езотерична сила, яка набула символічних образів та мотивів, ожививших архетип Матері. «Архетипи існують поза часом і простором, тобто долають часовий бар'єр. Порівняно з архетипом такі образи є вторинним утворенням» [7, с. 97], – цілком слушно зауважує Тетяна Урись.

Людмила Горова чітко структурує збірку не за хронологічним принципом, а за тематичним. Аналізований твір уналежнено до розділу з назвою «Намовляння». Це слово пов'язано з переконуванням когось, умовлянням зробити щось. Доречно згадати фольклорний жанр, який має кілька синонімічних назв. «Замовляння, заговор, примовка, примова – молитвослов магічного характеру, основою якого є віра в чудодійну силу слова як засобу впливу на вищі духовні сили. Людина вірила, що мертві могутніші від живих...

це також звертання до темних сил, до «нечисті», а тому їм личить більше ніч, коли такі сили панують»[1, с. 184], – зазначає Валерій Войтович у культовій праці «Українська міфологія».

Лірична героїня є уособленням водночас жінки-матері, жінки-дружини, дівчини, дитини. Це можливо завдяки її статусу відьми.

Володимир Гнатюк стверджує, що відьми є «родимі і вчені» [2, с. 224], тому й не дивно, що охочих «навчитися» бодай через соціальні мережі виявилось чимало – інтернет-користувачі масово проклинають окупантів: «Сію тобі в очі, / Сію проти ночі. / Буде тобі, враже, / Так, як Відьма скаже. / Скільки в святу землю / Впало зерен жита – / Стільки разів буде / Тебе, враже, вбито...» [2, с. 17].

До речі, жанр пісні теж визначено як замовляння, а виднограй стилізовано під виконання конкретних ритуальних дій, супроводжуваних містичними символами свічок, дзеркала, ляльки, в яку втикають голки, пластмасовими солдатиками та іграшковою військовою технікою, які виконують функцію ляльок вуду. Попри звертання до ворога, основною темою твору є збереження Свого роду і винищення Чужого як ворожого. Співіснування містичного / циклічного та лінійного часу (за допомогою кадрів документальної хроніки із зруйнованих міст) підсилюють метафізичний рівень поезії, репрезентований прагненням гармонізації / космологізації простору. Руйнування та хаос є неприйнятними для українців. Війна для них – прагнення вижити, захищаючись. Можна говорити про те, що літературний варіант поезії без урахування рамкового тексту (указівки дати створення) та авторських метатекстуальних зауважень, цілком доречно розглядати в позачасі, як зразок замовляння – психологічного витіснення та навіть водночас акту космогонії.

Слід наголосити ще й на інтермедіальних зв'язках поезії з кліпом, що так само оживлює фольклорний жанр і має промовисту назву «Колискова для ворога» (2019). Авторкою тексту та музики є учасниця російсько-української війни Анастасія Шевченко (псевдонім СТАСІК). На нашу думку, ці тексти об'єднані спільним мотивом спасіння роду, а «Колискова...» насправді ж виявляється замовлянням. Провідний мотив сну як смерті пронизує усю поезію

численними повторами слова «спи» (20 разів): «Спатимеш в землі холодній / Як дитя у моїм лоні / Ти довіку у полоні / Спи! /Спи! /Спи! /Спи! / Ти ж хотів землі цієї, / Тож тепер змішайся з нею...» [7]. Відеоряд до цієї композиції витримано на контрасті білого та чорного як алегорій Добра та Зла. Лірична героїня у білому просторому одязі на тлі чорної землі, дуже схожої на донецькі терикони, «вбиває» дитину у своєму лоні, терплячі страшні муки. Жінка тут, не зважаючи на кольорові контрасти зливається з землею, є нею. Текст СТАСІК став прецедентним, маючи 1,5 мільйона переглядів на ютубі та породивши кавери. Дуже прості слова, субтитри англійською та російською сприяли усвідомленню основного меседжа авторки, яка стверджує, що співала від імені України.

СТАСІК наразі воює на фронті у лавах ЗСУ, Людмила Горова у вимушеній еміграції – дві сильні жінки з дуже різними долями, але спільною художньою метою. Їхні тексти типологічно близькі та набули популярності через посередництво відеоарту.

Висновки. Отже, «Сію тобі в очі» Людмили Горової стала органічним складником сучасної української поезії. Будучи включеною до інтермедіальних зв'язків із прадавнім фольклорним жанром замовляння та сучасними видногряями, текст утворює стійку вісь метахудожности.

Література

1. Войтович В. Українська міфологія. Київ: Либідь, 2002.
2. Гнатюк В. Нарис з української міфології. Львів : Інститут народознавства НАН України, 2000.
3. Горова Л. Сію тобі в очі. Вірші. Київ: Люта справа / ТаТиЩо, 2022.
4. Інтерв'ю Тетяни Трощинської з Людкою Горвою URL: <https://hromadske.radio/podcasts/viyna-informatsiynyy-marafon/virsh-vrazhe-bulo-napysanyy-u-chornyy-den-iak-terapevtychnyy-liudmyla-horova> (Дата звернення: 21.11.2022)
5. Маценка С. Метамистецтво: словник досвіду термінотворення на межі літератури й музики. Львів : Априорі, 2017.